

Uplatnenie dane z pridanej hodnoty pri jednoúčelových poukazoch a ich účtovné zobrazenie

Renáta Stanley¹

Abstrakt

Poukazy predstavujú často využívaný nástroj na propagáciu a reklamu podnikateľských subjektov, alebo ako motivačný a odmeňovací nástroj pre svojich zamestnancov, či ako forma darčeku. Pri poukazoch je veľmi dôležité posúdiť hneď pri jeho vystavení o aký druh ide, pretože na základe toho sa určí vznik daňovej povinnosti pre uplatnenie dane z pridanej hodnoty (DPH). Daňová legislatíva rozlišuje dva základné druhy poukazov, a to jednoúčelové poukazy a viacúčelové poukazy. Uplatňovanie DPH pri prevode jednoúčelových poukazov je oproti viacúčelovým poukazom zložitejšie, navyše určenie vzniku daňovej povinnosti ovplyvňuje viacero faktorov. V praxi sa môže stať, že ten, kto vystaví poukaz nie je zároveň dodávateľom služby, alebo do predajného reťazca vstupuje aj sprostredkovateľ a práve tieto faktory sú dôležité pre správne vymedzenie DPH. Pri poukazoch je ďalej potrebné rozlišovať či ide o poukaz, s ktorým je spojená zľava z nákupu, alebo ide o poukaz, ktorý je potvrdením o platbe, alebo ide o poukaz s ktorým je spojené právo získať jeho výmenou konkrétnu službu alebo tovar uvedenú na poukaze. Problematika jednoúčelových poukazov bola v daňovej legislatíve upravená len nedávno a v účtovnej legislatíve stále nie je jednoznačne upravená, preto je tento príspevok veľmi aktuálny a zameraný na objasnenie tejto problematiky.

Kľúčové slová

Jednoúčelové poukazy, DPH, emitent, sprostredkovateľ, dodávateľ

Abstract

The Vouchers are a frequently used tool for the promotion and advertising of business entities, or as a motivational and rewarding tool for their employees, or as a form of gift. In the case of vouchers, it is very important to assess the type of voucher as soon as it is issued, as this will determine the chargeability for VAT. Tax legislation distinguishes between two basic types of vouchers, namely single-purpose vouchers and multi-purpose vouchers. Applying VAT in the transfer of single-purpose vouchers is more complex than for multi-purpose vouchers; in addition, the determination of the chargeability of tax is influenced by several factors. In practice, it may happen that the person who issues the voucher is not also a supplier of goods or services, or the intermediary also enters the sales chain, and these are factors that are important for the correct determination of VAT. For single-purpose vouchers, it is also necessary to distinguish whether it is a voucher with a purchase discount, or a voucher that is a confirmation of payment, or a voucher with which the right to obtain a specific service or goods is listed on the voucher. Single-purpose vouchers have only recently been amended in tax legislation and are still not clearly regulated in accounting legislation, so this paper is very topical and aimed at clarifying this issue.

Key words

Single-purpose vouchers, VAT, emitent, intermediary, supplier

JEL classification

JEL M41

¹ Ekonomická univerzita v Bratislave, Fakulta hospodárskej informatiky, Katedra účtovníctva a auditorstva, Dolnozemska cesta 1, 852 35 Bratislava, renata.stanley@euba.sk.

1 Úvod

S používaním poukazov alebo takzvaných voucherov sa stretávame neustále v podnikateľskom aj súkromnom prostredí. Podnikateľské subjekty využívajú rôzne formy poskytovania poukazov ako motivačný nástroj pre svojich zamestnancov alebo ako nástroj na podporu zvýšenia propagácie a predaja svojich výrobkov alebo služieb.

Využívanie poukazov v podnikateľskej praxi existuje už desiatky rokov, avšak ich formy a spôsoby využívania sa rozvíja stále viac, čo vyvoláva potrebu prispôbiť sa problematike účtovania a zdaňovania poukazov aj legislatívne. Z účtovného pohľadu možno poukazy chápať ako určitú formu cenín, avšak slovenská právna úprava v tejto oblasti nie je jednoznačná. Podobne tomu bolo aj pri určení dňa vzniku daňovej povinnosti dane z pridanej hodnoty u poukazoch na národnej i nadnárodnej úrovni, preto boli do zákona č. 222/2004 Z. z. o dani z pridanej hodnoty v znení neskorších predpisov (ďalej len "zákon o DPH") implementované usmernenia Smernice Rady (EÚ) 2016/1065, ktorou sa zmenila smernica 2006/112/ES, pokiaľ ide o zaobchádzanie s poukazmi.

K novým harmonizovaným pravidlám pristúpila Rada EÚ z dôvodu rozličného zaobchádzania a nejednotnosti uplatňovania pravidiel pri určení dňa vzniku daňovej povinnosti dane z pridanej hodnoty, čo mohlo viesť k narušaniu hospodárskej súťaže, k dvojitému zdaneniu alebo naopak k zdaneniu vôbec nedošlo. Používanie poukazov tak predstavovalo jednu z oblastí kde mohlo ľahko dôjsť k daňovým podvodom a to, či už úmyselne alebo neúmyselne. Ďalšou problematickou oblasťou je určenie hranice, kedy ide o poukaz spojený s nákupom tovaru alebo služby, kedy sa jedná o platobný prostriedok alebo o zľavu z nákupu tovaru alebo služby.

K objasneniu týchto problematik v slovenskej daňovej legislatíve prišlo vďaka zákonu č. 369/2018 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon o DPH s účinnosťou od 1.10.2019, kedy bol do zákona zapracovaný nový § 9a s názvom **Dodanie tovaru a služby pri použití poukazu**, ktorý sa vzťahuje na jednoúčelové i viacúčelové poukazy vydané po 30.9.2019. Nové úpravy sú zamerané na konkrétne poukazy, ktoré je možné vymeniť za tovar alebo službu, netýkajú sa poukazov, ktoré poskytujú držiteľovi zľavu pri nákupe tovaru alebo služby, poukazy vystavené cestovnými kancelárkami na vopred zaplatený pobyt, cestovné lístky, poštové známky či vstupenky.

Nakoľko je využívanie poukazov v podnikateľskej praxi veľmi žiadané, ale tejto oblasti je zatiaľ málo venovaná pozornosť z účtovného i daňového hľadiska v publikáciách, nasledujúca časť článku je venovaná práve vysvetleniu zložitého systému fungovania jednoúčelových poukazov s ilustrovaním na príkladoch z daňového hľadiska a ich účtovné zobrazenie.

2 Definovanie poukazov

Podľa §9a ods. 1 písm. a) zákona o DPH je "**poukazom** nástroj, s ktorým je spojená povinnosť prijať ho ako protihodnotu alebo jej časť za dodanie tovaru alebo dodanie služby a na ktorom alebo v súvisiacej dokumentácii k nemu je uvedený tovar alebo služba, ktoré sa majú dodať, alebo totožnosť možných dodávateľov vrátane podmienok použitia tohto nástroja".

Zákon o DPH v ďalších dvoch bodoch § 9a ods. 1 rozlišuje dva druhy poukazov, podľa ktorého je:

- "**jednoúčelovým poukazom** poukaz, pri ktorom je v čase jeho vystavenia známe miesto dodania tovaru alebo miesto dodania služby, na ktoré sa poukaz vzťahuje, a daň splatná z tohto tovaru alebo služby,
- **viacúčelovým poukazom** poukaz iný ako jednoúčelový poukaz."

Cieľom tohoto členenia je správne určenie dňa vzniku daňovej povinnosti, teda či daňová povinnosť vznikne pri predaji poukazu alebo až pri skutočnom dodaní tovaru alebo služby,

výmenou za poukaz. Daň z pridanej hodnoty je daňou zo spotreby tovarov a služieb. Keďže poukaz a tovar alebo služba, na ktoré sa poukaz vzťahuje, predstavujú jeden celok, daňové zaobchádzanie v prípade poukazu závisí od toho, či je v čase vystavenia poukazu známe a nemenné uplatnenie DPH (miesto dodania a splatná DPH), pokiaľ ide o podkladovú transakciu.

2.1 Jednoúčelový poukaz

Ak už v čase vystavenia poukazu je známe a nemenné uplatnenie DPH podkladovej transakcie, t.j. tovaru alebo služby, ktoré budú poskytnuté výmenou za poukaz, ide o jednoúčelový poukaz.

Z uvedeného vyplýva, že pri **jednoúčelovom poukaze** je nutné už pri samotnom vystavení poznať:

- *miesto dodania* tovaru alebo služby, ktoré je uvedené na poukaze, ktorým rozumieme štát, v ktorom dôjde k samotnému dodaniu tovaru alebo služby,
- *sumu dane z pridanej hodnoty*, ktorá prislúcha konkrétnemu tovaru a službe na základe platnej sadzby dane pre tento tovar a službu, prípadne informáciu, že ide o oslobodenie od DPH. Výška splatnej dane nemusí byť uvedená na poukaze, v prípade ak ju vieme určiť na základe protihodnoty a poznáme sadzbu dane, ktorá prislúcha konkrétnemu tovaru alebo službe uvedenej na poukaze. Ak by sa jednoúčelový poukaz vzťahoval na tovary alebo služby, ktoré podliehajú základnej sadzbe dane, bude aj prevod poukazu podliehať základnej sadzbe dane. Ak by sa prevod jednoúčelového poukazu vzťahoval na tovary alebo služby, ktoré sú oslobodené od dane, prevod poukazu bude od dane oslobodený. V prípade vystavenia poukazu vzťahujúcom sa na tovary a služby s rôznou sadzbou dane, pôjde o jednoúčelový poukaz iba vtedy, ak je hodnota poukazu jednoznačne rozdelená a priraditeľná k jednotlivým sadzbám.

Jednoúčelový poukaz je poukaz, ktorý dáva držiteľovi právo vymeniť ho za tovar alebo službu, ktorá je na poukaze uvedená, u vopred určeného dodávateľa. Z uvedeného vyplýva, že poukaz nie je možné použiť na iný tovar alebo službu a ani u iného dodávateľa ako je uvedené na poukaze. Poukaz môžeme použiť jednorazovo, teda nie je možné jeho postupné čerpanie. Rovnako z poukazu nie je možné vydávať peniaze.

Prípadová štúdia č. 1

Sieť wellnes hotelov poskytujúca pobytové balíčky na ubytovanie a wellnes služby, vydala poukazy v nominálnej hodnote 200 eur (166,67 eur + DPH 33,33 eur). Ide o poukaz, ktorý oprávňuje jeho držiteľa na pobyt v konkrétnej hotelovej sieti na Slovensku.

Pri tomto poukaze vieme vopred určiť miesto dodania služby, v našom prípade ide o wellnes hotely v SR. Ďalej vieme určiť sadzbu dane vzťahujúcu sa na poskytujúce služby, čo predstavuje podľa zákona o DPH základnú sadzbu 20 %, teda ide o jednoúčelový poukaz.

2.2 Viacúčelový poukaz

Ak nie je známe miesto dodania tovaru alebo služby alebo nepoznáme sadzbu DPH podkladovej transakcie v čase vystavenia poukazu, ide o **viacúčelový poukaz**, pri ktorom prevod poukazu nepodlieha DPH a zdaňuje sa až dodanie tovaru alebo služby za poukaz.

Pri vystavení viacúčelového poukazu tak na rozdiel od jednoúčelového poukazu nie je známe daňové zaobchádzanie. V praxi môže ísť napríklad o multifunkčnú elektronickú kartu, ktorá je spoločným nosičom viacerých benefitov, ktoré zamestnávateľ ponúka pre svojich zamestnancov. Na tejto elektronickej karte môžu byť nabité kredity na elektronické stravné lístky, benefítné poukážky, či rekreačné poukazy. Keďže nie je známe ani miesto dodania

tovaru alebo služby, ani sadzba DPH v akej sa uskutoční nákup, táto karta sa považuje za viacúčelový poukaz.

Viacúčelové poukazy sa môžu čerpať jednorázovo alebo aj postupne. Pri výmene viacúčelového poukazu môžu nastať tieto tri možnosti:

1. Viacúčelový poukaz je v **rovnakej sume** ako je hodnota nakupovaného tovaru alebo poskytnutej služby - transakcia sa považuje za vyrovnanú. V tomto momente prichádza aj k zdaňovaniu tovaru alebo služby sadzbou DPH platnou pre daný druh tovaru alebo služby;
2. Viacúčelový poukaz je v **nižšej sume** ako je hodnota nakupovaného tovaru alebo poskytnutej služby - zákazník časť sumy, ktorá prevyšuje hodnotu viacúčelového poukazu doplatí vrátane dane z pridanej hodnoty;
3. Viacúčelový poukaz je vo **vyššej sume** ako je hodnota nakupovaného tovaru alebo poskytnutej služby - zákazník stráca nárok na vrátenie rozdielu medzi hodnotou viacúčelového poukazu a hodnotu nakupovaného tovaru alebo poskytnutej služby, avšak nevyužitú sumu na poukaze môže využiť na nákup v budúcnosti počas doby platnosti daného poukazu. Uplatnenie DPH nastáva pri každom nákupe tovaru alebo služby.

Prípadová štúdia č. 2

Sieť obchodných centier Aupark vystavila poukaz v hodnote 50 eur na nákup tovaru alebo služby v ktorejkoľvek predajni v ich nákupnom centre. Ide o viacúčelový poukaz. Ak by poukaz bol bližšie špecifikovaný, napr. iba na nákup drogéria v DM, išlo by o jednoúčelový poukaz.

V tomto prípade je dôležité upozorniť ešte aj na vernostnú kartu, ktorú vydáva obchodné centrum Aupark. Uvedená karta sa nepovažuje za poukaz, nakoľko oprávňuje držiteľa karty len na určité benefity ako zľavy v konkrétnych obchodoch, prípadne 1h parkovania navyše zdarma a podobne, čo ale nepredstavuje získanie tovaru alebo služby za protihodnotu, preto nemôže ísť o poukaz. Nové pravidlá sa vzťahujú len na tie poukazy, ktoré je možné vymeniť za tovar alebo službu a **nie** na rôzne marketingové nástroje, ktoré oprávňujú držiteľa **na zľavu** pri nákupe tovarov alebo služieb.

2.3 Poukaz versus platobný prostriedok

Nová právna úprava týkajúca sa daňového zaobchádzania s poukazmi má za úlohu odlišiť poukaz od platobného nástroja. Rozdiel medzi platobným prostriedkom a poukazom spočíva predovšetkým v tom, že platobný prostriedok je možné uplatniť v zásade na akýkoľvek tovar alebo službu u ktoréhokoľvek dodávateľa tovaru alebo služby. Na rozdiel od platobného prostriedku poukaz predstavuje nástroj, s ktorým je spojené právo jeho držiteľa získať výmenou za poukaz zodpovedajúci tovar alebo službu u vopred určeného dodávateľa. To znamená, že použitie poukazu je od začiatku limitované na vybraný okruh dodávateľov tovaru alebo služby, a navyše limitovanie sa u vybraných dodávateľov môže vzťahovať len na určité tovary a služby. Poukaz ako protihodnota je oproti platobnému prostriedku od začiatku viazaný na určeného dodávateľa, prípadne aj na určené tovary alebo služby. (Metodický pokyn k uplatňovaniu DPH, 2019).

Pre lepšiu predstavu chápania poukazu v porovnaní s platobným prostriedkom sú základné rozlišovacie prvky uvedené v tabuľke č. 1.

Tab. 1: Poukaz versus platobný prostriedok - rozlišovacie prvky

Názov nástroja	Dodávateľ tovaru/služby	Poskytnutie tovaru/služby
Poukaz	Je určený	Vopred vymedzené
Platobný prostriedok	Akýkoľvek	Akékoľvek

Zdroj: Vlastné spracovanie

2.4 Poukaz versus potvrdenie o platbe

Rovnako je potrebné poukaz rozlišovať od potvrdenia o zaplatení, t.j. platbe vopred. Daňová povinnosť k DPH pri platbe vopred za konkrétnu dodávku tovaru alebo služby vzniká dňom prijatia platby a v rozsahu prijatia platby. Platba vopred je spravidla uskutočnená na základe vopred dohodnutého konkrétneho plnenia medzi dvoma zmluvnými stranami. Ak by išlo len o vystavenie potvrdenia o platbe vopred na známe plnenie, pre vopred známeho príjemcu tovaru alebo služby, neuplatní sa ani právna úprava vzťahujúca na poukazy.

Na druhej strane daňová povinnosť dane z pridanej hodnoty pri poukazoch vzniká buď dňom predaja poukazu alebo pri skutočnom dodaní tovaru alebo služby, výmenou za poukaz. Je preto potrebné správne posúdiť, či sa jedná o poukaz alebo potvrdenie o zaplatení vopred (na základe ktorého je v praxi často vystavený poukaz ako doklad preukazujúci nárok na vopred zaplatený tovar alebo službu), nakoľko nám táto skutočnosť ovplyvní deň vzniku daňovej povinnosti k DPH.

Rozdiel medzi poukazom a platbou vopred je, že platba vopred sa zvyčajne spája už s dojednaným plnením. S vystavením potvrdenia o platbe vopred vzniká zmluvnej strane záväzok uskutočniť konkrétne plnenie pre konkrétneho zákazníka, ktorý za to vopred zaplatil. Pri poukaze nie je známa osoba, niekedy ani samotné plnenie vzťahujúce sa na poukaz a tak vopred nevieme určiť osobu, ktorá si daný poukaz kúpi, resp. pri viacúčelovom poukaze nemusí byť vopred známy dodávateľ tovaru alebo služby. Rovnako s vystavením potvrdenia o zaplatení vopred sa nespája povinnosť prijať ho ako protihodnotu za dodanie tovaru alebo služby, ako pri poukaze. Dôležité je preto rozlišovať čo je predmetom právneho vzťahu, či sa jedná o predaj poukazu alebo o predaj tovaru alebo služby, za ktoré je zaplatené vopred.

Prehľadne spracované rozlišovacie prvky pri poukaze versus potvrdenie o zaplatení vopred je uvedené v nasledujúcej tabuľke.

Tab. 2: Poukaz versus potvrdenie o platbe vopred - rozlišovacie prvky

Názov nástroja	Vznik daňovej povinnosti	Zmluvné strany
Poukaz	Predaj / výmena poukazu	Známa 1 strana - dodávateľ
Potvrdenie o platbe vopred	Prijatím platby	Obe strany známe

Zdroj: Vlastné spracovanie

Prípadová štúdia č. 3

Ak naviažeme na prípadovú štúdiu č. 1, kde sieť wellnes hotelov ponúka prostredníctvom cestovnej kancelárie poukazy v hodnote 200 eur vrátane DPH s termínom na pobytový balík služieb, ktorý je viazaný na konkrétny dopredu známy termín pobytu, alebo poskytuje aj poukaz otvorený, ktorý nie je viazaný na konkrétny termín a je potrebné ho dohodnúť s poskytovateľom služieb - wellnes hotelom, je nutné odlišiť z hľadiska nových pravidiel posúdenie úhrady „za poukaz“ ako platby prijatej pred dodaním služby podľa § 65 ods. 4 zákona o DPH od predaja poukazu podľa § 9a ods. 1 zákona o DPH. Pri poskytnutí pobytového balíka služieb nie je rozhodujúce, či je vopred známy termín pobytu alebo nie je, pretože ak ide o záväznú rezerváciu pre konkrétneho zákazníka, ide o právny vzťah, ktorým vzniká ubytovaciemu zariadeniu záväzok poskytnúť tomuto zákazníkovi ubytovanie, príp. ďalšie služby. Predmetom tohto vzťahu **nie je kúpa poukazu**. Ak bolo zaplatené za balík

služieb pred poskytnutím služieb a zákazník obdržal pred odchodom na pobyt tzv. voucher, ktorým je **potvrdené zaplatenie pobytu** v konkrétnom hoteli, ide o potvrdenie o platbe. Z tohto titulu vzniká cestovnej kancelárii daňová povinnosť v zmysle § 65 ods. 4 zákona o DPH.

3 Uplatňovanie DPH pri prevode jednoúčelových poukazov a ich účtovné zobrazenie

Tak ako bolo uvedené, pri jednoúčelovom poukaze už v čase jeho vystavenia musí byť známe miesto dodania tovaru alebo služby a rovnako vieme vopred určiť DPH vzťahujúcu sa na konkrétny tovar alebo službu, respektíve že konkrétny tovar alebo služba je od DPH oslobodená. Skutočnosť, že na jednoúčelovom poukaze má byť známa splatná DPH, znamená, že má byť známa sadzba DPH, ktorá prislúcha tovarom a službám, ktoré majú byť na základe poukazu dodané. Vznik daňovej povinnosti závisí práve od informácií uvedených na jednoúčelovom poukaze alebo v súvisiacej dokumentácii. Je preto dôležité, aby tieto informácie boli nemenné a jednoznačné od prvého momentu.

Ustanovenie § 9a ods. 2 zákona o DPH upravuje, že „*každý prevod jednoúčelového poukazu uskutočnený zdaniteľnou osobou, ktorá koná vo vlastnom mene, sa považuje za dodanie tovaru alebo dodanie služby, na ktoré sa poukaz vzťahuje.*“ Následné skutočné odovzdanie tovaru alebo skutočné dodanie služby za jednoúčelový poukaz, ktorý dodávateľ tovaru alebo dodávateľ služby prijme ako protihodnotu alebo jej časť, sa nepovažuje za samostatnú transakciu. To znamená, že je stanovená **fikcia, že každý prevod jednoúčelového poukazu uskutočnený zdaniteľnou osobou konajúcou vo svojom mene sa považuje za dodanie** tovaru alebo dodanie služby, na ktorú sa poukaz vzťahuje.

Na druhej strane **skutočné odovzdanie** tovaru alebo dodanie služby **výmenou za jednoúčelový poukaz už nepredstavuje samostatnú transakciu na účely uplatňovania dane**. DPH je odvádzaná z jednotlivých prevodov jednoúčelového poukazu, ktorými sa prevádzalo právo k tovaru alebo službám, a tie spolu s podkladovou transakciou predstavujú jediné plnenie.

V praxi môžu nastať štyri základné scenáre uplatňovania DPH pri prevode jednoúčelových poukazoch:

1. Vystavenie a prevod jednoúčelového poukazu zdaniteľnou osobou, ktorá je zároveň dodávateľom tovaru alebo služby konečným zákazníkom. Existuje tu vzťah vystaviteľ = dodávateľ, t.j. $V=D$;
2. Vystavenie a prevod jednoúčelového poukazu z vystaviteľa, ktorý je zároveň dodávateľom na inú zdaniteľnú osobu - sprostredkovateľa (S_m), ktorá koná vo svojom mene a na svoj účet. Táto transakcia predstavuje vzťah $V=D \iff S_m$;
3. Vystavenie a prevod jednoúčelového poukazu z vystaviteľa, ktorý je zároveň dodávateľom na inú zdaniteľnú osobu - sprostredkovateľa (S_i), ktorá koná v mene inej zdaniteľnej osoby, čo predstavuje vzťah $V=D \iff S_i$;
4. Prevod jednoúčelového poukazu zdaniteľnou osobou, ak vystaviteľ poukazu nie je dodávateľom tovaru alebo služby predstavuje vzťah $V \neq D$. Tento prevod môže byť uskutočnený prostredníctvom sprostredkovateľa alebo bez.

3.1 Uplatňovanie DPH pri prevode jednoúčelového poukazu vo vzťahu $V=D$ a ich účtovné zobrazenie

Vychádzajúc už z vyššie uvedeného § 9 ods. 2 zákona o DPH je nutné sledovať **každý prevod** jednoúčelového poukazu zdaniteľnou osobou, ktorá koná vo svojom mene. V skutočnosti síce nedochádza ku skutočnému odovzdaniu tovaru alebo poskytnutiu služby, ale pre účely DPH sa prevod jednoúčelového poukazu vrátane vystavenia takéhoto poukazu za dodanie tovaru alebo služby považuje. Dodanie tovaru alebo služby výmenou za poukaz, ktorý prijme dodávateľ ako protihodnotu nepredstavuje samostatnú transakciu, ktorá by podliehala

DPH. Daňová povinnosť z titulu DPH vzniká dodávateľovi, ktorý jednoúčelový poukaz vystavil a uskutočnil aj jeho prevod.

Účtovanie poukazov nie je v slovenskej účtovnej legislatíve jednoznačné, avšak existuje tu snaha o stanovenie určitého rámca pre účtovanie poukazov. V januári 2021 vydalo Finančné riaditeľstvo Slovenskej republiky pod číslom 1/Ú/2021/IM Informáciu k účtovaniu poukazov v podvojnóm účtovníctve (ďalej len "Informácia 2021"), ktorá poskytuje určitý rámec pre účtovanie poukazov pri rôznych situáciách súvisiacich s ich vystavením a prevodom. V súvislosti s tým, odporúča účtovným jednotkám vypracovať internú smernicu k účtovaniu poukazov, aby sa dodržiavali rovnaké pravidlá pre konkrétne druhy poukazov počas účtovného obdobia a zároveň navrhuje viesť dôslednú podsúvahovú a analytickú evidenciu k poukazom.

V rámci prípadových štúdií budú u vystaviteľa poukazok použité podsúvahové účty a to:

- 751 - Jednoúčelové poukazy
- 799 - Zúčtovací účet podsúvahovej evidencie.

Prípadová štúdia č. 4

Spoločnosť VÍNKO, ktorá je dodávateľom vína (ale nie samotným výrobcom vína), vystavila 10 ks jednoúčelových poukazov v menovitej hodnote 60 eur/1ks, z čoho základ dane (ZD) je 50 eur + DPH 10 eur. Poukaz je možné uplatniť do konca roka na nákup vína. Zákazníci si kúpili všetkých 10 ks poukazov, ktoré aj využili pri kúpe vína v plnej výške. Spoločnosť účtuje o zásobách spôsobom A.

V nasledujúcej tabuľke č. 3 je znázornené účtovanie jednoúčelového poukazu, u vystaviteľa poukazu, ktorý je zároveň dodávateľom vína, od momentu jeho vydania až po jeho uplatnenie zákazníkmi.

Tab. 3: Účtovanie predaja jednoúčelových poukazov u vystaviteľa, kde $V=D$

P. č.	Doklad	Účtovný prípad	Suma v eur	Má dat'	Dal
1.	IÚD	Vydanie 10 kusov poukazov na nákup vína	600,00	751	799
2.	IÚD	Predaj všetkých poukazov			
		a) základ dane	500,00	-	324
		b) 20% DPH	100,00	-	343
		c) hodnota poukazov	600,00	315	-
3.	IÚD	Úbytok predaných poukazov	600,00	799	751
4.	VBÚ	Prijatie peňažných prostriedkov za predané poukazy	600,00	221	315
5.	IÚD	Uplatnenie poukazov	500,00	315	604
6.	IÚD	Zúčtovanie prevedených poukazov	500,00	324	315
7.	VÝD	Úbytok vína z predajne v obstarávacej cene	320,00	504	132

Zdroj: Vlastné spracovanie

Poukaz je vystavený na nákup vína, pri ktorom vopred poznáme sadzbu DPH aj miesto dodania, ide teda o jednoúčelový poukaz. Spoločnosť VÍNKO vznikla z titulu predaja (prevodu) poukazov povinnosť odvieť DPH do štátneho rozpočtu vo výške 100 eur. Pri uplatnení jednoúčelových poukazov už nevzniká žiadna daňová povinnosť z titulu DPH, pretože pre účely DPH sa už **prevod** jednoúčelového poukazu vrátane vystavenia takéhoto

poukazu považuje za dodanie tovaru alebo služby a nie až samotné uplatnenie jednoúčelových poukazov.

3.2 Uplatňovanie DPH pri prevode jednoúčelového poukazu vo vzťahu $V=D \Leftrightarrow Sm$ a ich účtovné zobrazenie

Podmienky pri uplatňovaní DPH vychádzajú v tomto prípade z rovnakého § 9 ods. 2 zákona o DPH, kde je dôležité uviesť, že zdaneniu daňou z pridanej hodnoty podlieha **každý prevod** jednoúčelového poukazu zdaniteľnou osobou, ktorá koná **vo svojom mene a na svoj účet**. To znamená, že ak vystaviteľ poukazov (ktorý je zároveň dodávateľom) predá jednoúčelový poukaz inej zdaniteľnej osobe - sprostredkovateľovi, ktorý bude ďalej predávať poukazy vo svojom vlastnom mene a na svoj účet (Sm), má aj sprostredkovateľ v tomto reťazci povinnosť odvieť DPH pri prevode.

Prípadová štúdia č. 5

V tejto prípadovej štúdií budeme nadväzovať na prípadovú štúdiu č. 4, kde spoločnosť VÍNKO vystavila 10 ks jednoúčelových poukazov v menovitej hodnote 60 eur/1ks, ktoré ďalej predala spoločnosti DELIVERY (zaoberajúcej sa sprostredkovateľskými službami vo svojom vlastnom mene a konajúcej na vlastný účet) za 50 eur/1ks (ZD 41,67 eur + DPH 8,33 eur). Zákazníci si kúpili všetkých 10 ks poukazov, ktoré aj využili pri kúpe vína v plnej výške.

Tab. 4: Účtovanie predaja jednoúčelových poukazov u vystaviteľa, kde $V=D \Leftrightarrow Sm$

P. č.	Doklad	Účtovný prípad	Suma v eur	Má dať	Dal
1.	IÚD	Vydanie 10 kusov poukazov na nákup vína	600,00	751	799
2.	VFA	Predaj 10 ks poukazov sprostredkovateľovi Sm			
		a) základ dane	416,67	-	324
		b) 20% DPH	83,33	-	343
		c) hodnota poukazov	500,00	315	-
3.	IÚD	Úbytok predaných poukazov	600,00	799	751
4.	VBÚ	Prijatie peňažných prostriedkov za predané poukazy	500,00	221	315
5.	IÚD	Uplatnenie poukazov	416,67	315	604
6.	IÚD	Zúčtovanie prevedených poukazov	416,67	324	315
7.	VÝD	Úbytok vína z predajne v obstarávacej cene	320,00	504	132

Zdroj: Vlastné spracovanie

V nasledujúcej tabuľke č. 5 je znázornené účtovanie predaja jednoúčelových poukazov na nákup vína u spoločnosti DELIVERY - sprostredkovateľa, ktorý koná vo svojom vlastnom mene a na svoj účet. Kúpa jednoúčelových poukazov bude podľa Informácie 2021 pre neho predstavovať tovar, ktorý kúpi a následne predá ďalej svojim konečným zákazníkom.

Tab. 5: Účtovanie predaja jednoúčelových poukazov u sprostredkovateľa, kde $V=D \Leftrightarrow S_m$

P. č.	Doklad	Účtovný prípad	Suma v eur	Má dat'	Dal
1.	PFA	Kúpa 10 poukazov od spoločnosti VÍNKO a) základ dane b) 20% DPH c) hodnota poukazov	416,67 83,33 500,00	132 343 -	- - 321
2.	VBÚ	Úhrada faktúry	500,00	321	221
3.	IÚD	Predaj 10 ks poukazov zákazníkom a) základ dane b) 20% DPH c) hodnota poukazov	500,00 100,00 600,00	- - 315	604 343 -
4.	VBÚ	Prijatie peňažných prostriedkov za predané poukazy	600,00	221	315
5.	IÚD	Úbytok poukazov u sprostredkovateľa	416,67	504	132

Zdroj: Vlastné spracovanie

Daňová povinnosť k DPH vzniká v tomto prípade aj vystavovateľovi jednoúčelových poukazov aj sprostredkovateľovi, ktorý koná vo svojom mene a na vlastný účet, pretože obaja predávajú dané poukazy a podľa § 9 ods. 2 zákona o DPH je povinnosť odvieť DPH pri každom prevode. Ako vidieť dochádza ku fikcii dodania tovaru alebo služby pri prevode poukazov. Následné skutočné odovzdanie tovaru alebo poskytnutie služby za jednoúčelový poukaz sa nepovažuje už za transakciu podliehajúcu DPH. Sprostredkovateľ má však nárok na odpočítanie DPH pri kúpe týchto jednoúčelových poukazov, preto jeho daňová povinnosť je 16,67 eur.

3.3 Uplatňovanie DPH pri prevode jednoúčelového poukazu vo vzťahu $V=D \Leftrightarrow S_i$ a ich účtovné zobrazenie

Ustanovenie § 9a ods. 3 zákona o DPH upravuje, že "ak prevod jednoúčelového poukazu vykoná zdaniteľná osoba, ktorá pri tomto prevode koná v mene inej zdaniteľnej osoby, tento prevod sa považuje za dodanie tovaru alebo služby, na ktoré sa poukaz vzťahuje, uskutočnené touto inou zdaniteľnou osobou, v mene ktorej zdaniteľná osoba pri prevode koná." V takomto prípade ide o sprostredkovanie predaja jednoúčelového poukazu. Sprostredkovateľovi, ktorý **koná v mene inej zdaniteľnej osoby**, vzniká daňová povinnosť k DPH zo služby sprostredkovania a nie z dodania tovaru alebo služby, na ktoré sa jednoúčelový poukaz vzťahuje.

Prípadová štúdia č. 6

Opäť budeme nadväzovať na prípadovú štúdiu č. 4, kde spoločnosť VÍNKO vystavila 10 ks jednoúčelových poukazov v menovitej hodnote 60 eur/1ks. VÍNKO poverí predajom poukazov sprostredkovateľa na základe zmluvy, v rámci ktorej si dohodli 10 % províziu z hodnoty predaných poukazov. Sprostredkovateľ bude predaj poukazov uskutočňovať **v mene a na účet spoločnosti** zaoberajúcej sa predajom vína. Zinkasovanú sumu za predané poukazy sprostredkovateľ prevedie na bežný účet spoločnosti VÍNKO, ktorá uhradí províziu za sprostredkovanie predaja poukazov na účet sprostredkovateľa.

Tab. 6: Účtovanie predaja jednoúčelových poukazov u vystaviteľa, kde $V=D \rightleftharpoons Si$

P. č.	Doklad	Účtovný prípad	Suma v eur	Má dat'	Dal
1.	IÚD	Vystavenie 10 kusov poukazov na nákup vína	600,00	751	799
2.	IÚD	Odovzdanie 10 ks vystavených poukazov sprostredkovateľovi	600,00	799	751
3.	VBÚ	Sprostredkovateľ predal všetkých 10 ks poukazov a poukázal ich na účet	600,00	221	324
4.	IUD	Povinnosť odvieť DPH z predaných 10 ks poukazov prostredníctvom sprostredkovateľa Si	500,00	-	324
		a) základ dane	100,00	-	343
		b) 20% DPH	600,00	315	-
		c) hodnota poukazov			
5.	IUD	Zúčtovanie prijatých peňazí	600,00	324	315
6.	IÚD	Uplatnenie poukazov	500,00	324	604
7.	VÝD	Úbytok vína z predajne v obstarávacej cene	350,00	504	132
8.	PFA	Prijatá faktúra za sprostredkovanie predaja			
		a) základ dane	50,00	518	-
		b) 20% DPH	10,00	343	-
		c) spolu za sprostredkovanie	60,00	-	321
9.	VBÚ	Úhrada faktúry sprostredkovateľovi	60,00	321	221

Zdroj: Vlastné spracovanie

Predajom jednoúčelových poukazov prostredníctvom sprostredkovateľa vzniká daňová povinnosť z titulu DPH spoločnosti VÍNKO zaoberajúcej sa predajom vína, pričom nezáleží na tom, že predaj uskutočnil sprostredkovateľ, pretože konal v mene a na účet spoločnosti. Spoločnosti vznikla DPH vo výške 100 eur a zároveň si nárokuje na DPH z provízie za predaj poukazov prostredníctvom sprostredkovateľa Si v sume 10 eur. Pri uplatnení samotných poukazov zákazníkmi už nevzniká žiadna daňová povinnosť z pohľadu DPH.

Tab. 7: Účtovanie predaja jednoúčelových poukazov u sprostredkovateľa, kde $V=D \Leftrightarrow Si$

P. č.	Doklad	Účtovný prípad	Suma v eur	Má dať	Dal
1.	IÚD	Príjem 10 kusov poukazov na nákup vína	600,00	751	791
2.	IÚD	Odovzdanie 10 ks vystavených poukazov zákazníkom	600,00	799	751
3.	VBÚ	Prijaté platby za predané poukazy	600,00	221	324
4.	VBÚ	Prevod peňazí za predaj 10 ks poukazov na účet VÍNKA	600,00	324	221
5.	VFA	Vystavená faktúra za sprostredkovanie predaja	50,00	-	602
		a) základ dane	10,00	-	343
		b) 20% DPH	60,00	311	-
		c) spolu za sprostredkovanie			
6.	VBÚ	Inkaso faktúry	60,00	221	311

Zdroj: Vlastné spracovanie

Pri predaji jednoúčelových poukazov nevzniká sprostredkovateľovi žiadna daňová povinnosť z titulu DPH, nakoľko koná v mene a na účet inej zdaniteľnej osoby - spoločnosti VÍNKO. Sprostredkovateľovi vzniká povinnosť odvieť DPH iba za sprostredkovateľské služby na základe vopred dohodnutej provízie z predaja poukazov v sume 10 eur.

3.4 Uplatňovanie DPH pri prevode jednoúčelového poukazu vo vzťahu $V \neq D$ prostredníctvom sprostredkovateľa Sm a ich účtovné zobrazenie

Ustanovenie § 9a ods. 4 zákona o DPH upravuje, že "ak dodávateľ tovaru alebo služby nie je zdaniteľnou osobou, ktorá vo vlastnom mene vystavila jednoúčelový poukaz, má sa za to, že tento dodávateľ dodal tovar alebo službu, na ktoré sa poukaz vzťahuje, tejto zdaniteľnej osobe." V týchto prípadoch podľa dohody medzi vystaviteľom jednoúčelového poukazu a dodávateľom tovaru alebo služby platí, že ak osoba vymení poukaz vystavený vystaviteľom dodávateľovi tovaru alebo služby za plnenie deklarované na poukaze, vystaviteľ akoby prijal deklarované plnenie a poskytne dodávateľovi dohodnutú protihodnotu.

Prípadová štúdia č. 7

Opäť vychádzame z prípadovej štúdie č. 4, avšak do reťazca vstupuje spoločnosť PRINTI, ktorá na základe zmluvného vzťahu so spoločnosťou VÍNKO vystavila 10 ks poukazov v menovitej hodnote 60 eur/1ks vrátane DPH. PRINTI predala tieto vystavené jednoúčelové poukazy ďalej sprostredkovateľovi - spoločnosti DELIVERY za 50 eur/1ks. Zákazníci si kúpili všetkých 10 ks poukazov, ktoré aj využili pri kúpe vína v plnej výške.

Tab. 8: Účtovanie predaja jednoúčelových poukazov u vystaviteľa, kde $V \neq D \Rightarrow Sm$

P. č.	Doklad	Účtovný prípad	Suma v eur	Má dať	Dal
1.	IÚD	Vystavenie 10 kusov poukazov na nákup vína	600,00	751	799
2.	VFA	Faktúra za vystavenie poukazov sprostredkovateľovi a) suma bez DPH b) 20% DPH c) spolu	416,67 83,33 500,00	- - 311	604 343 -
3.	IÚD	Odovzdanie 10 ks vystavených poukazov sprostredkovateľovi	600,00	799	751
4.	VBÚ	Inkaso faktúry za vystavenie poukazov	500,00	221	311
5.	PFA	Prijatá faktúra za uplatnené poukazy* a) suma bez DPH b) 20% DPH c) spolu	333,33 66,67 400,00	504 343 -	- - 321
6.	VBÚ	Úhrada faktúry za uplatnené poukazy	400,00	321	221

Zdroj: Vlastné spracovanie

Vystaviteľovi vznikla daňová povinnosť k DPH z titulu predaja poukazov sprostredkovateľovi vo výške 83,33 eur. Náklad súvisiaci s výdajom poukážok nastáva fiktívne na základe faktúry od spoločnosti VÍNKO, ktorá je dodávateľom tovaru.

*Spoločnosť PRINTI má nárok na odpočet DPH pri výmene poukazov zákazníkmi, avšak nie vo vzťahu k zákazníkovi alebo vo vzťahu k dodávateľovi. Spoločnosť VÍNKO vznikla povinnosť odvieť DPH z titulu uplatnenia poukazu, ktorý vydala iná osoba ako dodávateľ tovaru, nakoľko zákonom o DPH je **zavedená fikcia**, že dodávateľ dodal tovar vystaviteľovi poukazu. Protihodnota je určená dohodou tak aby každá zo zúčastnených strán profitovala, napríklad 400 eur (ZD 333,33 eur + DPH 66,67 eur). Dodávateľ tovaru vyhotoví pre vystaviteľa poukazu faktúru v zmysle zákona o DPH.

Tab. 9: Účtovanie predaja jednoúčelových poukazov u sprostredkovateľa, kde $V \neq D \Rightarrow Sm$

P. č.	Doklad	Účtovný prípad	Suma v eur	Má dat'	Dal
1.	PFA	Kúpa 10 ks poukazov od spoločnosti PRINTI a) základ dane b) 20% DPH c) hodnota poukazov	416,67 83,33 500,00	132 343 -	- - 321
2.	VBÚ	Úhrada faktúry	500,00	321	221
3.	IÚD	Predaj 10 ks poukazov zákazníkom a) základ dane b) 20% DPH c) hodnota poukazov	500,00 100,00 600,00	- - 315	604 343 -
4.	VBÚ	Prijatie peňažných prostriedkov za predané poukazy	600,00	221	315
5.	IÚD	Úbytok poukazov	416,67	504	132

Zdroj: Vlastné spracovanie

Sprostredkovateľovi - spoločnosti DELIVERY, ktorý koná **vo vlastnom mene**, vznikla daňová povinnosť k DPH z titulu predaja poukazov zákazníkom, pretože každý prevod jednoúčelového poukazu sa považuje za dodanie tovaru alebo služby, ak sa koná vo vlastnom mene. Aj v tomto prípade hovoríme o zavedenej fikcii dodania tovaru a služby, pretože v skutočnosti nedochádza zo strany spoločnosti DELIVERY o dodanie tovaru. Sprostredkovateľovi vznikla DPH vo výške 100 eur ale zároveň má nárok na odpočet DPH z titulu prijatej faktúry za nakúpené poukazy vo výške 83,33 eur. Do štátneho rozpočtu odvedie DPH vo výške 16,67 eur.

Tab. 10: Účtovanie predaja jednoúčelových poukazov u dodávateľa, kde $V \neq D \Rightarrow Sm$

P. č.	Doklad	Účtovný prípad	Suma v eur	Má dat'	Dal
1.	VFA	Faktúra za uplatnené poukazy a) suma bez DPH b) DPH c) spolu	333,33 66,67 400,00	- - 311	604 343 -
2.	VBÚ	Inkaso faktúry za vystavenie poukazov	400,00	221	311
3.	VÝD	Úbytok vína z predajne v obstarávacej cene	320,00	504	132

Zdroj: Vlastné spracovanie

Spoločnosti VÍNKO, ktorá je dodávateľom tovaru vzniká povinnosť odviest' DPH z titulu uplatnenia poukazov, ktoré vydala iná osoba v našom prípade spoločnosť PRINTI. Zákon o DPH uvádza, že pri uplatnení poukazov zákazníkmi to považujeme ako keby dodávateľ tovaru alebo služby dodal vystaviteľovi poukazu tovar alebo službu vzťahujúcu sa na poukaz. Ak by zákon o DPH nezaviedol fikciu dodania tovaru alebo služby tak spoločnosti VÍNKO by nevznikla žiadna daňová povinnosť k DPH, pretože daňová povinnosť pri jednoúčelových poukazoch vzniká pri ich prevode a nie pri ich uplatnení. Dodávateľovi na základe zavedenej fikcie dodania tovaru vznikla daňová povinnosť k DPH z titulu uplatnenia poukazov zákazníkmi vo výške 66,67 eur.

4 Záver

Na základe informácií o jednoúčelových poukazoch a praktických prípadových štúdií, ktoré sú uvedené v tomto príspevku dochádzame k záveru, že pre správne zdanenie poukazov platnou DPH je dôležité rozlišovať či vystaviteľ poukazu je zároveň aj dodávateľom tovaru alebo služby vzťahujúcej sa na poukaz alebo ide o dve rozličné osoby. V prípade ak je predajom poverený sprostredkovateľ, je potrebné posúdiť či predaj poukazov uskutočňuje sprostredkovateľ, ktorý koná vo vlastnom mene alebo koná v mene a na účet inej osoby. Okrem týchto faktorov vznik daňovej povinnosti k DPH závisí od druhu poukazov, a to, či ide o jednoúčelové alebo viacúčelové poukazy. Uplatňovanie DPH pri predaji jednoúčelových poukazov je oproti viacúčelovým poukazom zložitejšie. Dôvodom sú nové pravidlá zákona o DPH, ktoré v doplnenom § 9a uvádzajú zavedenie fikcie dodania tovaru alebo služby, aby sa zabránilo kráteniu DPH. Na základe riešených prípadových štúdií možno vidieť, že zavedenie tejto fikcie zabezpečilo aby každý zo zúčastnených strán odviezol do štátneho rozpočtu DPH zo svojej poskytnutej služby alebo dodania tovaru.

Príspevok bol spracovaný ako jeden z výstupov riešenia projektu VEGA č. 1/0517/20 *Virtuálne kryptosiete ako relevantný nástroj na elimináciu ekonomickej kriminality.*

Literatúra

- [1] Juhászová, Z., Markovič, P., Mokošová, D. (2014) Fair value and its importance for financial decision-making. Registrovaný: Web of Science. IFRS: global rules & local use. International scientific conference. IFRS: global rules & local use : proceedings of the 2nd International scientific conference, Prague, october 10, 2014. Prague: AngloAmerican University, 2014, 64-69.
- [2] Kubaščíková, Z., Pakšiová, R. (2015). Impact of accounting standards on the results of financial analysis. Registrovaný: Web of Science. IFRS: global rules & local use. International scientific conference. IFRS: global rules & local use : proceedings of the 3rd international scientific conference : Prague, october 8–9, 2015 : Anglo-American University, Prague - Czech Republic. Prague : Anglo-American University, 2015, 150-155.
- [3] Informácia k účtovaniu poukazov v podvojnóm účtovníctve 1/Ú/2021/IM vydaná Ministerstvom financií SR.
- [4] Máziková, K. a kol. (2019) Účtovníctvo podnikateľských subjektov I. Druhé, aktualizované a prepracované vydanie (učebnica). Bratislava : Wolters Kluwer.
- [5] Metodický pokyn k uplatňovaniu dane z pridanej hodnoty v prípade dodania tovaru a služby pri použití poukazu podľa § 9a zákona č. 222/2004 Z. z. o dani z pridanej hodnoty v znení neskorších predpisov.
- [6] Opatrenie Ministerstva financií č. 23 054/2002-92, ktorým sa ustanovujú podrobnosti o postupoch účtovania a rámcovej účtovej osnove pre podnikateľov účtujúcich v sústave podvojného účtovníctva v znení neskorších predpisov.
- [7] Smernica Rady (EÚ) 2016/1065 z 27. júna 2016, ktorou sa mení smernica 2006/112/ES, pokiaľ ide o zaobchádzanie s poukazmi.
- [8] Zákon NR SR č. 289/2008 Z. z. o používaní elektronickej registračnej pokladnice a o zmene a doplnení zákona Slovenskej národnej rady č. 511/1992 Zb. o správe daní a poplatkov a o zmenách v sústave územných finančných orgánov v znení neskorších predpisov.
- [9] Zákona č. 222/2004 Z. z. o dani z pridanej hodnoty v znení neskorších predpisov.
- [10] Zákon č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve v znení neskorších predpisov.